

i 1417 (ib., s. v. *cer* i *cervi*).

S'ha insistit molt que Verdaguer, va usar la variant *cérvol*. No sé que això estigui comprovat, però en tot cas es pot provar que la forma que ell aportava de la seva tradició lingüística era *cervo*, car així ho escrivia en el primer esbós de l'*Atlàntida*: «a las daynas y servos vessants avall empayta» (*Ail.* I, 36a; en l'original de la versió nova, de 1877, havia canviat tot el vers i el mot no hi figura en cap forma). De tota manera seguia essent la forma de la llengua poètica del poble en el S. XVIII: «el rey d'Espanya --- / per guardarli la cassa — vol sinó catalans / --- si matan llops i cervos — paga'ls doble dinà» (sembla tractar-se de mossos de l'Esquadra en aquesta cançó que recollia MilàF a Argentona, *Romillo.*, 85.14). *Cervo* i *cerva* eren la forma recordada a Carlet el 1935, del temps no llunyà en què n'hi havia encara a les muntanyes entre la vila i Tous (J. G. i M.).

Hi hagué altres variants, però menys generals i en bona part estranyes a la llengua comuna. En els docs. rossellonesos, ultra les cites de *cervo* que he reportat, Alart va trobar el plural el 1284, *sers* 1295 i 1317 (s. v. *cer*), *cervi* o *servi* en d'altres de 1398, 1399, 1401 i 1416 (s. v. *cervi*). El plural *cers* figura, en efecte en el doc. de 1284 (p. p. ell, *RLR* IV, 373), i també a les *VidesR* trobem *servi* en el fº 56r2 (n. 22 i 36), *ser* en algun altre passatge (veg. el glossari de l'ed.). *Cervi* és una forma analògica, extreta secundàriament del femení *cérvia*; car aquesta era l'oposició originària: masculí *cervo*, femení *cérvia*, fidel encara a l'antiquíssim sistema indoeuropeu de formació dels femenins (-o/-iā); Busa-Nebr. encara el mantenia en vigor el 1507: «*cervo*, animal: cervus; *cérvia*, ella: cerva; *cervo cabro*: hircocervus, tragoelaphus» (B VI, 6.63). I *cers* ho llegim en els textos p. p. Alart de les lleudes rosselloneses, per a pells («cuïros»): «curs de *cers*, de rossís, de ---», Perpinyà 1295, «curs de *sers* ---», 1317 (*RLR* V, 86; xxxi, 72).

Que en el llatí bàsic i antic hi havia l'oposició CERVOS/CERVIA en joc funcional entre masculí i femení, ho establiren ja Heraeus (*ALLG* XII, 57), Pušcariu (*ZRPb.* xxxvii, 1913, 101), i Pirson (*KJRPb.* VII, 62) i no són hipòtesis de lingüista: *cervia* figura junt amb *cervus* en les *Notes Tironianes*, 108.72a i en les *Leges Alamannorum* (*Pactus fr.* v, 6). La forma femenina persistí en altres llengües romàniques, i també en català: ja hem vist testimonis de *cérvia* (i no jurarem que en *cierva* una metàtesi d'això no hagi confluït amb una influència castellana), i d'ací es va passar després a *sírvia* per metafonia (a. 1354, *BSAL* VII, 119b); en un doc. berguedà de 1517 cal llegir així en lloc de: «una pell de *cirnia* per adobar los llibres» (Serra V., *Pinós* i *Mat.* III, 39). Això ha restat especialment com a nom de peix: *sírvias*, *círvia*, en docs. civissencs de 1655 i 1728 (*BSAL* III, 267a, b); al Port d'Andratx he vist com pescaven *sírvias* as Murter (1964), com entraven *šírvias* a la tonaire de Formentera (1963), a Ciutadella encara vaig sentir *sírvia* com a nom del peix viu, i hi ha el *Bol de Ses Sírvies* i noms semblants cap al Cap d'Artrux (mapa Mascaró).

És natural, però, que hi hagués en els parlars romànics tendència a anivellar-ho. En el gascò antic del Comenge encara hi ha l'oposició *cerp* masc./*cérbia* femení a Sant Gaudens, en la Grande Charte de 1203, i en la lleuda de 1345 (Medon, *La Grande Charte*, pp. 28 i 62); però ja hem vist que es va crear un masculí secundari *cervi* en docs. rossellonesos, *sèrbi* és la forma que encara recordaven viva en l'aranès de St. Joan de Toran (1924), i *cèrbi* registra Palay en altres parlars gascons. En fi, en mossàrab *čirbio*: *Ali al-ğirbyo* figura com a malnom d'un moro d'Almeria en una escriptura dels Ss. XIV-XVI, estudiada per Simonet (s. v. *čirbio*). D'altra banda també en sentit invers: «Altre ermità / *cerva* -l crià, / un altre, egua», JRoig (*Spill*, v. 9168).

No és que *cérvol* sigui una forma inusitada: és la que ha quedat a l'Alguer (*sélvul*, AORBB VII, 99); però generalment es presenta en forma vacil·lant, com escau a un vulgarisme ultracorrecte, que els més ben parlats devien rebutjar. A les altes muntanyes del Maestrat, a Culla, un dels meus informants, en el nom d'un cim destacat en les serres del terme, deia *mořal sèrbol*, però l'altre, que pronunciava curosament, digué *mořal del sèrbo* (1961); Sanelo va preferir «*servol*: venado, ciervo» en l'*Ensayo*, però en el primer esborrall havia escrit «*servo*: venado, cervo».² En romanços tradicionals tenim: «aquí dalt de la montinya / una *cérvola* hi bevia / un cassadó se la mira ---», MilàF, *Romillo.*, 212.4 (versió recollida a Ripoll), però a les versions B i C (a St. Joan de les Abadesses) «una *cierva* que hi bebia»; en el romanç 213 «vaig cassant *cervos* y daynas», v. 5, «--- y un *cérvol* que hi bebia» (vv. 9, 11, deu ser de Prats de Molló pels seus dialectismes).

La forma mallorquina, que tots hem sentit, és avui *séro*: «la forma usada a tot Mallorca», AMAlcover (*BDLC* VIII, 234-5); i aquesta forma la trobem ja en algunes obres de Llull: «parlà Na Renart, e dix que al concell de rey se tanyia que-y fossen belles bèsties e grans, axí com l'orifany, e-l se<n>glar, e-l boch, e-l moltó, e-l sero: car en presència del rey se cové bellesa de persona» (*Merav.*, *NCl.* II, 96); i en efecte també ho posa així el *Llibre del Gentil*, ed. Rosselló, p. 6, però sembla que podem admetre que això no era la forma del Mestre sinó la d'escribes posteriors, i per això Morel-Fatio voldria esmenar-ho en *servos* (*Litbl.* VII, 508). No és cas de mostrar-se segurs que sigui una forma molt antiga, i ben cert tampoc recent; en un doc. mallorquí de 1402, veiem encara «un *cervo* blanch» (*BSAL* XXIX, 208); en un altre de 1413 ja es vacilla: «*cervos* --- *cero* --- *cervo* ---» (*BSAL* VI, 200a), *seros* 4 o 5 cops ja en doc. de Palma de 1451; i a Sòller per aquestes dates abundaven tant que es paguen recompenses als caçadors que matin *sero femella* (*BSAL* III, 222b, a).

DERIV.: *Cerval* m., maestr. (Ga. Girona, *Seidia*, 75); cf. cast. *lobo cerval* [Nebrija], *culebra cerval* (Barahona de Soto, ed. Rz. Marín, pp. 338, 393). *Cervatell* [1695, Lacav.]. *Cervató*. *Cerver*: llop *cerver* (Busa-Nebr., 1507), «un molle de fust figurat a llop